

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum habitus augeantur per additionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

fit quod participatio eius latitudinem non habet. & hoc inae-

Tex. 15. to. mo 2.

aut minus. Vnde Philosoph. dicit in 7. Phy.* qd cum aliquid accipit formam & figuram, non dicitur alterari, sed magis fieri. Alia vero qualitates, quae sunt magis distantes a substantia, & coniunguntur passionibus & actionibus, recipiunt magis & minus sicut participationem subiecti. Potest autem & magis explicari huiusmodi diuersitatis ratio. vt. n. * dictum est, id a quo aliquid habet speciem, oportet manere fixum, & stas in indiuisibili. Duobus igitur modis potest contingere, qd forma non participatur sicut magis & minus. Vno modo, quia participans habet speciem secundum ipsam: & inde est qd nulla forma substantialis participat sicut magis & minus: & per hoc philosophus dicit in 8. * Meta. qd sicut numerus non habet magis neq; minus, sic neq; substantia quae est sicut speciem, id est, quantum, ad participationem formae specificae, sed si quidem quae cum materia, id est, sicut materiales dispositiones inueniuntur magis & minus in substantia. Alio modo potest contingere ex hoc, qd ipsa indiuisibilitas est de ratione formae: vnde oportet qd si aliquid participet formam illam, qd participet illam sicut rationem indiuisibilitatis. & inde est, qd species numeri non dicitur sicut magis & minus: quia vnaqueq; species in eis constituitur per indiuisibilitatem. & eadem ratio est de speciebus quantitatis continuae, quae sicut numeros accipiunt, vt bicubiti & tricubiti: & de relationibus, vt dupli & tripli: & de figuris, vt trigoni & tetragoni. & haec rationem ponit Arist. in 1. Pradica. vbi assignat rationem quare figurae non recipiunt magis & minus, dicit. Quae quidem recipiunt trigoni rationem & circuli, & similiter trigona, vel circuli sunt, quia indiuisibilitas est de ipsa eorum ratione. vnde quaeq; participant rationem eorum, oportet qd indiuisibiliter participant. Sic igitur patet, qd cum habitus & dispositiones dicantur secundum ordinem ad aliquid, vt dicit in 7. * Phys. dupliciter potest intensio & remissio in habitibus & dispositionibus considerari. Vno modo,

In isto arti.

Tex. 10. to. mo 3.

In pradica. qual. post. mediam illius to. 1.

Tex. 17. to. mo 2.

Ad primum ex duplici capite dici potest. Primo, qd huiusmodi quantitates computatae sunt cum formis specificantibus quoad hoc, propter eam propinquitatem ad substantiam a simpliciter, ut patet in litera. Et propterea auctor cum dicitur Simpliciter non retulerit, sed explanauerit & ampliauerit, in illa computatione eas dimisit, quia ille potest, & cum hoc, conatus est ex sua explanatione de eiusdem subiecti ratione reddere, non ne. Secundo, qd subiecti praesentis distinctionis est forma non essentialiter quanta quantitate molis, ut in principio corporis ar. inuenitur, quoniam magnitudo formae de qua est questio, circa qua est augmentum & diminutio, quocantur intentio & remissio, distinguatur in litera contra magnitudinem quantitatis molis, & sic quantitas molis tanquam habens alterius generis magnitudinem, & augmentum, & diminutionem, extra praesentem dispositionem in principio art. remanet. Erat ergo secundum hoc ratio litera de formis non essentialiter quantitate molis, quare quaedam suscipiunt magis & minus, & quaedam non, & merito, quia de istis est dubium. Illas enim constat non suscipere magis & minus: nec obstat quod auctor et ad quantitatis continuae species aliquas sermone extenderit, quoniam hoc ad perfectionem spectat doctrinae &c.

Ad secundum dicendum, qd alteratio primo quidem est in qualitatibus uero primae speciei potest esse alteratio per posterius. Facta. n. alteratio secundum calidum & frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum & egrum. Et similiter facta alteratione secundum passionem appetitus sensitui, uel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio sicut scientiam & uirtutes, ut dicitur in 8. * phys.

Ad tertium dicendum, qd alteratio primo quidem est in qualitatibus uero primae speciei potest esse alteratio per posterius. Facta. n. alteratio secundum calidum & frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum & egrum. Et similiter facta alteratione secundum passionem appetitus sensitui, uel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio sicut scientiam & uirtutes, ut dicitur in 8. * phys.

Ad secundum dicendum, qd alteratio primo quidem est in qualitatibus uero primae speciei potest esse alteratio per posterius. Facta. n. alteratio secundum calidum & frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum & egrum. Et similiter facta alteratione secundum passionem appetitus sensitui, uel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio sicut scientiam & uirtutes, ut dicitur in 8. * phys.

ARTICULVS II.

Utrum habitus augeantur per additionem.

Ad secundum sic procedit. Vt, qd augmentum habituum fiat per additionem. Nomen. n. augmenti, ut dictum est, a quantitate corporalibus transfertur ad formas: sed in quantitatibus corporalibus non fit augmentum sine additione, unde in 1. de Generatione dicitur, quod augmentum est praexistenti magnitudini additamentum. ergo & in habitibus non fit augmentum, nisi per additionem.

suscipit magis & minus, quia qualitas suscipit magis & minus &c.

Super quibus quinquagesimo secunda articulum secundum.

In ar. 2. eiusdem q. dubia duo sunt. Primum est circa dicitur factis in litera. s. qd si intensio in formis intelligitur per additionem, hoc non

non potest esse nisi dupliciter, scilicet uel ex parte ipsius formæ, uel ex parte subiecti &c. Est .n. distinctio hæc secundum sensum literæ intellecta insufficientis: quoniam secundum literam additionis ex parte formæ nihil aliud significat, quam additionem specificam. Contat autem quod præter additionem specificam & ex parte subiecti, datur tertius modus additionis. I. gradus ad gradum, qui in litera omittitur, & in proposito ponit a dicentibus, quod intensio & remissio fit per additionem gradus ad gradum, uel remotionem gradus a gradu insufficientis ergo uidetur distinctio.

¶ 2 Præt. Habitus non augetur nisi aliquo agente, sed omne agens aliquid facit in subiecto patiente, sicut calefaciens facit calorem in ipso calefacto. ergo non potest esse augmentum, nisi aliqua fiat additio. ¶ 3 Præt. Sicut id quod non est album, est in potentia ad album, ita id quod est minus album, est in potentia ad magis album, sed id quod non est album, non fit album nisi per aduentum albedinis. ergo id quod est minus album, non fit magis album, nisi per aliquam aliam albedinem superuenientem.

SED CONTRA est, quod Philo. so. dicit in 4. Phylo. Ex calido fit magiscalidum, nullo facto in materia calido, quod non esset calidum quando erat minus calidum, ergo pari ratione, nec in aliis formis quod augent, est aliqua additio.

RESPON. Dicendum, quod huius questionis solutio dependet ex præmissa. Dicitur est etiam supra, quod augmentum & dimi-

quæ de additione formæ ad formam eiusdem speciei, loquitur etiam de additione gradus ad gradum gradus enim caloris ut duo, calor quidam est, & sic de aliis. Examinando igitur modos imaginatos additionis in formis, uideamus quomodo additionis ratio & veritas inueniatur. In primo modo ratio additionis uerè saluatur, sed nulla ueritas. est enim impossibile quod gradus existens addatur existenti, nisi subiectum subiecto addatur. Et tunc non fieret magis, sed magis, uel accidens migraret de subiecto in subiectum, quod est impossibile. In secundo modo ratio additionis apparet saluatur: est enim in eo non additio, sed additionis modus quidam, ut apparet tum ex eo, quod de foris uenit secundum ueritatem, ut in formarum infolarum intentione: uel secundum estimationem, ut in lumine: tum ex eo, quod id quod de foris uenit, intelligitur ut quoddam indiuiduum eiusdem speciei, non quod est, sed quod esset si seorsum fieret, & sic saluatur quodam modo distinctio numeralis eius quod

additur ad id, cui additur. ueritas autem deficit, tum quoniam nulla forma naturalis intensibilis uenit de foris, nisi apud ponentes formas creati, licet quod ad formas supernaturales, charitatem scilicet, & huiusmodi, uerificetur aduentus de foris: sed præter sermo est communis, tum quoniam non est etiam hic uera additio nisi secundum extraneam, prout scilicet agens additur agenti, ut author in 24. question. 2.2. articulo 5. ad 2. dicit. & hæc etiam additio est per accidens: quia plura lucentia, aut calefacientia concurrunt in ui uisus totalis agentis. In tertio autem additionis ratio eo solo modo apparet, quo quicquid noui quomodo libet ad genitum antiquo, aduenire dicimus, sed ueritas est, quod ibi nulla est additio nec quo ad fieri, nec quo ad factum esse: non quo ad fieri, quia non additio est, sed educitio: nec quo ad factum esse quia non saluatur distinctio inter aditum, & cui additur: sicut inter formam in facto esse, & materiam. Ad cuius clariorem noticiam scito, quod additio per educationem de potentia subiecti gradus ad gradum per intentionem in formis, dupliciter estimari potest. Primo, quod se habeant gradus adinuicem, sicut unitas superueniunt unitati in numeris non quo ad discretionem, sed quo ad distinctionem. & hanc phantasmam sequi uidentur ponentes formas intendi per additionem gradus ad gradum. estimant enim formam compatiens multos eiusdem speciei gradus aduenientes, & recedentes, ac si fingeremus, quod numerus aliquis inuariatus secundum substantiam perderet, & acquireret diuersas unitates, continuas tamen: & hoc reputatur chimera. Vnde secundum estimatur, quod ipsa simplex essentia formæ perfectior sit in hoc ipso, quod subiectum sibi magis subicit formaliter, & hoc est ipsam intendi: & quanto magis hoc habet, tanto est magis intensa. Et propterea dicere oportet loquendo de intentione formæ ut corporaliter respicit subiectum, quod semper quando est intensior, fit perfectior secundum essentiam, & esse & inesse in subiecto, & e conuerso. Nec aliqua ibi interuenit corruptio, sed sola omnium prædictorum augmentatio. Diuus ergo Thomas de additione formaliter iuxta physicum morem tractans, primum modum, qui solus additionem formalem præfert, distinxit contra alios duos, quos & pro unico computauit, quia quod ad intrinsecam in hoc proposito non differunt, & quodammodo distinctionis eorum meminit in 2.2. in loco allegato, & illum semper im probauit, immo in secundo sententia, distinctione decimaseptima, dicit se non posse illum intelligere formaliter. hos autem, seu hunc firmavit: & hinc quidem, quia tractat in communi, primo ex communibus, quia forma non fit, sed compositum: additio enim nonnulla esset si forma fieret, secundo ex propriis additionis, quia scilicet additum distinguitur &c. ut patet in litera. & per

Prima Secundæ S. Thomæ. O hæc

Tex. 32. to. 3

ar. preced.

Tex. 34. to. 1

ar. huius

per hæc patet solutio ad obiecta. Et ut qui graduum additione vtrius disputado, si hanc expressurus dicis sententiam, a lapsu solo lingue cohibendus retias &c.

¶ Circa eandem difficultatem de intensione & remissione formarum in eodem 2. ar. 5. q. dubium adhuc occurrit ex Scoto in vii. q. 17. distinctionis primi sentent. Ipse siquidem non solus, ut opinor, sensum non inuentum a diuo Thoma sic impugnavit, ut in aliquo dissentiat secundum rem. duo enim creduntur affirmari, primū est qd forma intendatur proprie, & remittantur tantum secundum habitudinem ad subiectum, secundū est, qd res illa que est forma, qm intenditur & remittitur, nihil sui reale absolutum acquirit aut perdit, sed solum aliquid in ordine ad subiectū.

Art. preced.

Et vtrunque Scotus pugnat. Secundum ueritatem autem secundum dictum non est S. Tho. sed contra ipsum, ut ex supradictis patet: unde non oportet respondere obiectis contra illud. Primum uero dictū assertum a diuo Thoma, nec est mirum qd impugnetur a Scoto, quoniam discordantia a principio. Diuus enim Thoma posuit formas habere quicquid habent aut ex ratione formalia, specificata, aut ex subiecto, seu materia, ita quod quicquid materiale id est non specificum est in eis, ex materia posuit, ille autem non. Et propterea author latitudinem forme secundum magis & minus, cum infra specie fit, materialiaque aliquid id fit in specie, ad subiectum rediit, sicut & cetera materialia & individualia. Scotus autem sequens suas proprietates individuales, vult qd si per impossibile forma ita abstraheretur a subiecto, quod nec etiam aptitudinaliter respiceret subiectū, susceperet magis & minus: ita qd hoc nec conuenit formæ in ordine ad subiectum, nec oritur quoquo modo ex subiecto. sicut quantitas molis, si per impossibile non haberet inclinationem ad subiectum, adhuc esset maior uel minor. Probat autem hoc, si contraria in summo sunt impossibilia, remissa uero compossibilia, ergo impossibilitas formarum confurgit ex gradibus, ergo gradus conueniunt formis priusquam respiciant subiecta. Prima consequentia est per se nota: secunda probatur, quia prior est impossibilitas formarum in se, quam sit earum in subiecto recipiente: quia enim fibi inuicem repugnant, ideo non possunt recipi in eodem, & non e conuerso, ergo &c.

¶ Ad hoc dicitur primò, quod antecedens est falsum loquendo ut loquimur, de contrariis formaliter non uirtualiter inuentis, ut in medio: & secundum se, non secundum extrinsecam: puta animam uel cœlum, uel formam misti: contraria enim cum ex specifica differentia contraria sint, ut patet 10. Metaphys. per hoc idem sunt impossibilia in eodem, ut patet ibidem. unde Aristot. omnes condiciones contrariorum, inter quas est impossibilitas in eodem, reducit ad perfectam differentiam, ut patet ibi. Contraria ergo in quocunque sunt gra-

du, contraria sunt & impossibilia in eodem, & alterum contra alterum pugnat, quod autem in multis maneat remissa, hoc facit forma misti continens: & nihilominus mutuo contra se mittitur remissa sicut in summo proportionaliter. Dicitur secundo, quod dato antecedente, prima consequentia non ualet, quia in-

compossibilitas formarum poneretur duplex, una ex contrarietate, & hæc conuenit formis secundum se ex specificis naturis: & hæc non conuenit ex gradibus, sed abstrahit ab eis, sicut & ipsa forma, & hæc in compossibilitas est prior in formis secundum se, quam in subiecto, quæ tam in nihil licet ad arguente materia ex gradibus, & hæc conuenit formis ex illo respectu ad subiectum, ex quo conuenit eis latitudo. In littera autem patet, qd forma de quarum ratione non est indiuisibilibus, participabiles a subiectis abiectione eorum habent latitudinem. Unde neque latitudo, neque gradus, neque impossibilitas conueniunt ex eis est prior quam sit talis participabilis forma in subiecto. Et cum dicitur, quod ista impossibilitas est prior inter formas inter se, quæ in subiecto, respondetur quod hæc est philosophica ab una habitudine ad subiectum ad omnes, seu a negatione prioritatis in una, ad negationem prioritatis in omnibus. Aliud est enim dicere, quod impossibilitas ista formarum sit prior in se, quam impossibilitas in subiecto. Aliud est dicere, quod impossibilitas formarum in se sit prior omni respectu ad subiectum, quia est posterior participabilitate tali formarum in subiecto, ex qua confurgit impossibilitas, secundum gradus in formis in se, & in subiecto.

¶ Ad exemplum autem Scoti de quantitate molis, dicitur quod quantitati conuenit esse maiorem & minorem in eadem specie, non ex hoc quod est participabilis a subiecto, & ideo non est simile, sed ex hoc ipso, quia participat naturam materiz, unde si auferatur ab ea id quod habet ex hoc, quod participat naturam materiz, neque indiuiduum secundum se, nec maius nec minus haberet &c.

¶ Super questionis quinquagesime secunde articulum tertium.

IN articulo tertio eiusdem questionis quinquagesime secunde, nihil sciendum occurrit, nisi pro Nouitius, quod sicut ante genitum habitum in anima potuit anima in actum actum generare ipsum, ita post genitum potest intensiori actu, quam sit ille etiam ad quem se extendit presens habitus, augere eundem eodem utens principio actiuo intensus, quam prius usus fuerit, ex hac namque parte habet uim augmentatiuam, unde habet generatiuam, quamuis ad augendum non nihil operetur iam inchoatus habitus non ea ratione, quia nihil prohibet augere aliquid seipsum, ut patet ex secundo de anima, quoniam hoc de aug-

ARTICVLVS III.

Vtrum quilibet actus augeat habitum.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt quod quilibet actus augeat habitum. Multiplicata enim

fit prior omni respectu ad subiectum, quia est posterior participabilitate tali formarum in subiecto, ex qua confurgit impossibilitas, secundum gradus in formis in se, & in subiecto.

¶ Ad exemplum autem Scoti de quantitate molis, dicitur quod quantitati conuenit esse maiorem & minorem in eadem specie, non ex hoc quod est participabilis a subiecto, & ideo non est simile, sed ex hoc ipso, quia participat naturam materiz, unde si auferatur ab ea id quod habet ex hoc, quod participat naturam materiz, neque indiuiduum secundum se, nec maius nec minus haberet &c.

¶ Super questionis quinquagesime secunde articulum tertium.

IN articulo tertio eiusdem questionis quinquagesime secunde, nihil sciendum occurrit, nisi pro Nouitius, quod sicut ante genitum habitum in anima potuit anima in actum actum generare ipsum, ita post genitum potest intensiori actu, quam sit ille etiam ad quem se extendit presens habitus, augere eundem eodem utens principio actiuo intensus, quam prius usus fuerit, ex hac namque parte habet uim augmentatiuam, unde habet generatiuam, quamuis ad augendum non nihil operetur iam inchoatus habitus non ea ratione, quia nihil prohibet augere aliquid seipsum, ut patet ex secundo de anima, quoniam hoc de aug-